

ON TO ZOBACZYŁ

I...

Jak rodzice mogą stwarzać dwu- i czterolatkom okazje do poznawania świata mentalnego innych ludzi?

Joanna Jakubowska, Marta Białecka-Pikul

Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

kontakt: joanna.jakubowska@student.uj.edu.pl

Oddziaływania rodzicielskie są najbardziej skuteczne jeżeli zachodzą w obrębie strefy najbliższego rozwoju dziecka (Wygotski, 1971). Pomiedzy 15 a 24 miesiacem zycia dziecka zmienia sie czestość mowienia przez jego matke o róznych typach stanów mentalnych (Taumoepeau i Ruffman, 2006, 2008). Tendencja rodziców do mówienia o stanach, których rozumienie właśnie zaczyna się rozwijać u dziecka sprzyja kształtowaniu się teorii umysłu dziecka, np. udział dziecka 2 letniego w rozmowach o emocjach sprzyja rozwojowi jego teorii umysłu (np. Dunn i in. 1991; Racine i in. 2007). **Celem badań było sprawdzenie, czy między wiekiem 2 i 4 lat rodzice opowiadając tę samą historyjkę mówią częściej o innych typach stanów mentalnych (np. częściej mówią o percepcji i uwadze) i używają innych form wypowiedzi (np. wyjaśnień) oraz jak wiąże się taka zmiana z teorią umysłu u dzieci 4-letnich.**

Metoda

73 pary rodzic (66 matek, 7 ojców) – dziecko (36 dziewczynek, 37 chłopców). Rodzice dwukrotnie opowiadali swoim dzieciom historyjkę obrazkową. Pierwszy raz gdy dzieci miały 2 lata (M=23,87; SD=0,32) a drugi gdy miały 4 lata (M=48,41; SD=0,35).

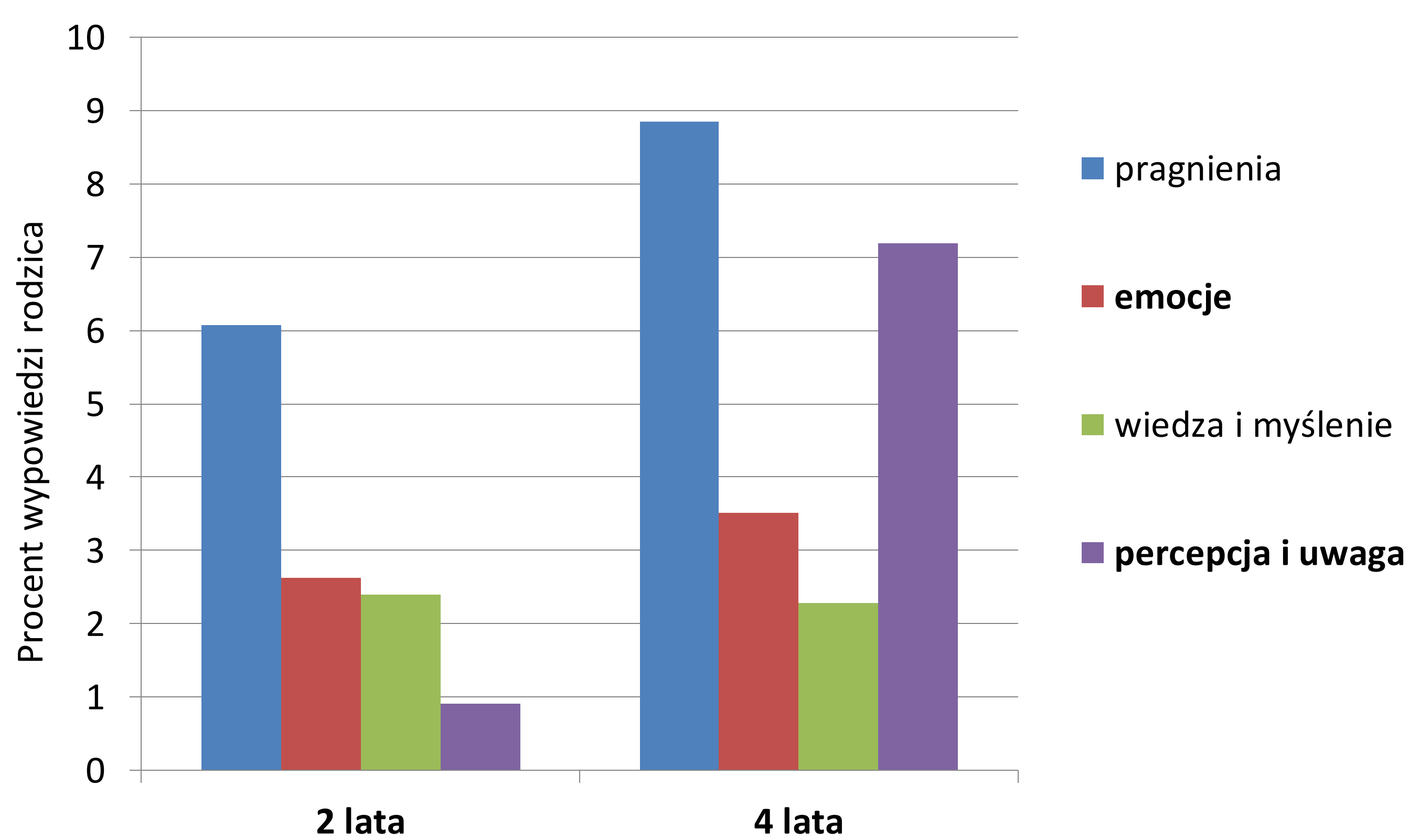

106 par rodzic (89 matek, 17 ojców) – dziecko (52 dziewczynki, 54 chłopców). W momencie badania dzieci miały 4 lata (M=48,39; SD=0,38). Rodzice opowiadali swoim dzieciom historyjkę obrazkową a dzieci rozwiązywały 3 zadania na teorię umysłu (ToM): 2 wersje Testu Niespodziewanej Zmiany:

TNZ1 (Lazardis, 2013),
TNZ2 (Wimmer i Perner 1983)
Test Przekonań – Emocji
(TPE, Wellman i Liu, 2004).

Jak zmienia się częstość mówienia przez rodzica o różnych typach stanów mentalnych pomiędzy 2 a 4 urodzinami dziecka?

Mentalne wypowiedzi rodziców:

- **Nazwanie stanu** – np. „Wszystko to **zobaczył** piesek”
- **Wyjaśnienie stanu** – np. „Mama ptaszek przyleciała do swoich dzieci i **zobaczyła**, że dzieci są głodne”
- **Wyjaśnienie zachowania za pomocą stanu** – np. „**Zobaczył**, że kotek krzywdzi ptaszki i chwycił tobuza za ogon i **ściągnął** go z drzewa”

Rodzice czterolatek poprawnie rozwiązujących TNZ1 częściej wyjaśniają im zachowanie innych osób odnosząc się do stanów percepcyjnych i uwagowych ($Chi^2(1, N=106)=4,88; p=0,027$) oraz emocji ($Chi^2(1, N=106)=3,87; p=0,049$) niż rodzice tych dzieci, które nie rozwiązują go poprawnie

Wyniki

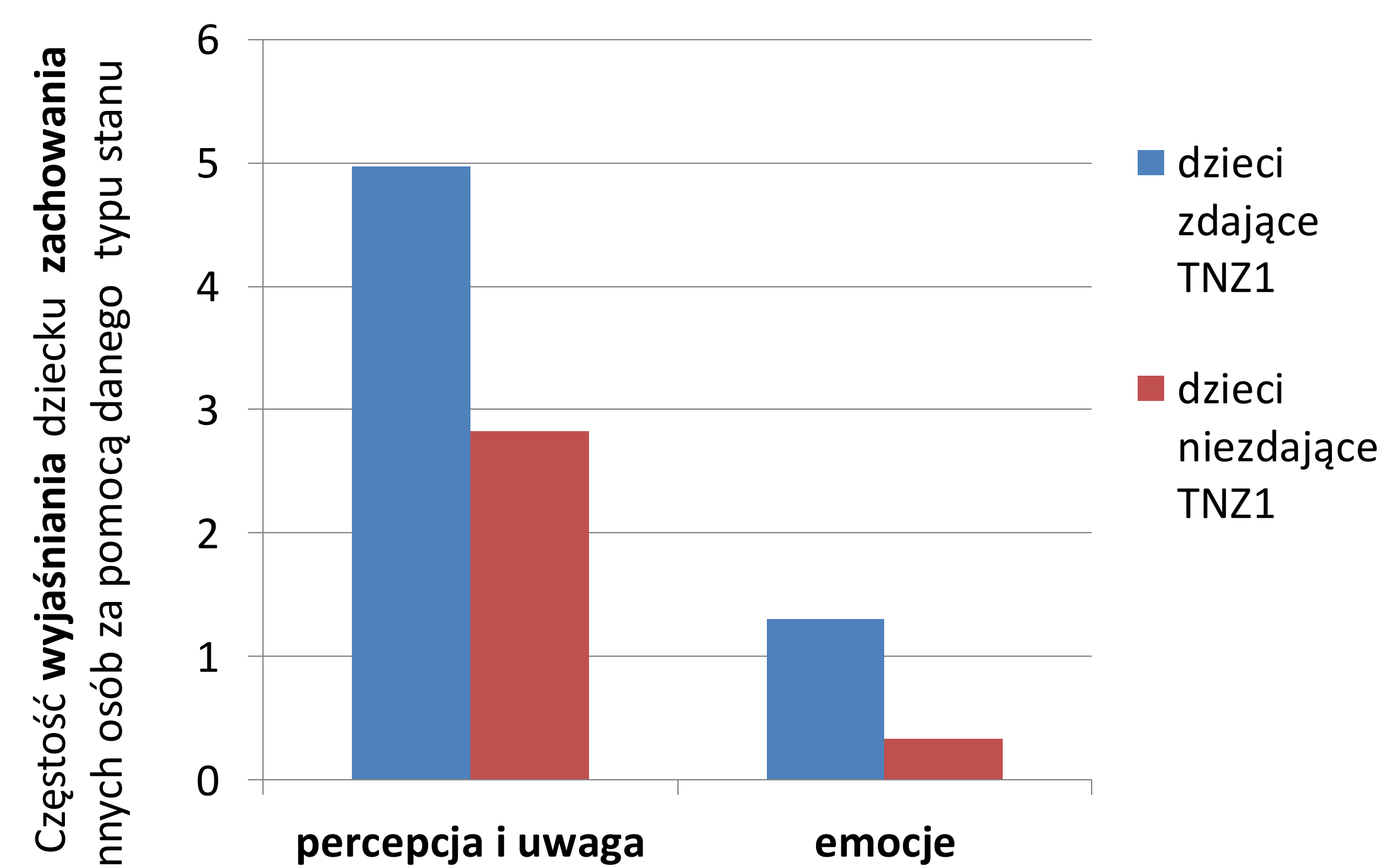
Rośnie częstość mówienia o:

- **Percepcji i uwadze** (Chi^2 ANOVA (1, N=73)=39,18; $p<0,001$)
- **Emocjach** (Chi^2 ANOVA (1, N=73)=5,00; $p<0,03$)

% 4-latków, które poprawnie rozwiązujących testy ToM:

- TNZ1 – 26,42%
- TNZ2 – 80,19%
- TPE – 66,98%

Jakie mentalne wypowiedzi rodzica sprzyjają rozwojowi ToM dziecka w 4 roku życia?

Dyskusja

- W słowniku mentalnym rodziców dzieci 4-letnich w porównaniu do słownika rodziców 2-latków **wzrasta częstość używania określeń dotyczących percepcji i uwagi oraz emocji innych osób**, co stwarza dziecku okazję do skupienia się na stanach mentalnych istotnych dla zrozumienia zachowań ludzi.
- Wykazano, że to częste wypowiedzi rodzica **wyjaśniające cudze zachowanie** za pomocą odniesienia do **emocji** oraz stanów **percepcyjnych i uwagowych** mają znaczenie dla rozwoju dziecięcej teorii umysłu.
- Częste odniesienia do stanów percepcyjnych stanowią wsparcie dla tzw. **hipotezy percepcyjnego rozumienia przekonań** u 4-latków (Fabricius i in., 2010), która zakłada, iż dzieci mogą rozwiązywać testy teorii umysłu tylko dzięki stosowaniu reguły „widzę – wiem” i bez rozumienia reprezentacyjnej natury przekonań.

Bibliografia

- Dunn, J., Brown, J., Slomkowski, C., Tesla, C. i Youngblade, L. (1991). Young Children's Understanding of Other People's Feelings and Beliefs: Individual Differences and Their Antecedents. *Child Development*, 62, 1352-1366.
- Fabricius, W. V., Boyer, T. W., Weimer, A. A. i Carroll, K. (2010). True or False: Do 5-Year-Olds Understand Belief? *Developmental Psychology*, 46(6), 1402-1416.
- Lazardis, M. (2013). The emergence of a temporally extended self and factors that contribute to its development: from theoretical and empirical perspectives. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 78(2), 1-120.
- Racine, T. P., Carpendale, J. I. M i Turnbull, W. (2007). Parent-child talk and children's understanding of beliefs and emotions. *Cognition and emotion*, 21(3), 480-494.
- Taumoepeau, M. i Ruffman, T. (2006). Mother and infant talk about mental states relates to desire language and emotion understanding. *Child Development*, 77, 465-481.
- Taumoepeau, M. i Ruffman, T. (2008). Stepping stones to others' minds: Maternal talk relates to child mental state language and emotion understanding at 15, 24, and 33 months. *Child Development*, 79, 284-302.
- Wimmer, H. i Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition*, 13, 103-128.
- Wygotski, L. S. (1971). Problem nauczania i rozwoju umysłowego w wieku szkolnym. Warszawa: PIW.

Przeprowadzone badania są częścią projektu *Narodziny i rozwój zdolności do mentalizacji (2011-2015; UMO-2011/01/B/HS6/00453)*, który zrealizowano w

Dziękujemy Dzieciom i ich Opiekunom, bez których przeprowadzenie badań nie byłoby możliwe!

child lab
Laboratorium Psychologii Rozwoju
Małego Dziecka